

„Jak myślimy, tak działamy”

Wiedza o uczniach zdolnych jako podstawa pracy nauczyciela

Maria Ledzińska

Uniwersytet Warszawski, Wydział Psychologii

Warszawa, 19-20.10.2012

W sprawie tytułu

Źródło – psychologia poznawcza

Koncepcja człowieka:

- system poszukujący, przetwarzający,
wykorzystujący informacje
- podmiot aktywny, sprawczy

**Praktyczne znaczenie – zmiana zachowania wymaga
uprzedniej modyfikacji przekonań**

Jak myślimy – znaczenie wiedzy potocznej

Uniwersalia, czyli:

chronologicznie pierwsza i dobrze utrwalona

rola społecznych przekazów i własnych doświadczeń

„gorąca”, subiektywna

często niezgodna ze stanem wiedzy naukowej – w tym sensie fałszywa, czyli „mityczna”

Wiedza w ujęciu psychologicznym

**system informacji powiązanych ze sobą
i uporządkowanych**

**informacje to nie wiedza, ale podstawa do jej
budowania**

warunek powstania: wysiłek poznawczy człowieka

**zmiany rozwojowe w wiedzy: przyrost, coraz lepsza
organizacja według różnych kryteriów**

**funkcje: orientacja w otoczeniu, podstawa
planowania, decydowania i zachowania**

Rodzaje – dwie przykładowe typologie

I. Klasyfikacja psychologii poznawczej

- wiedza typu że..., czyli o faktach
- wiedza typu „jak”, czyli umiejętności
- metawiedza, czyli wiedza o wiedzy (w jaki sposób powstaje, jak się zmienia, stan naszej wiedzy...)

II. Dychotomia z zakresu psychologii ogólnej

- potoczna, chronologicznie pierwsza, dobrze utrwalona
- naukowa, zdobywana stopniowo w toku nauki, formalna

Z zadań rozwojowych – uczenie się cało-życiowe

- troska o budowanie wiedzy

- wysiłek jej uzupełniania oraz aktualizowania

-przeszkody: w sytuacji niezgodności – dysonans

poznawczy i sposoby likwidacji (zaprzeczyć, przetworzyć, odrzucić)

- kondycja człowieka: R. Feynman zawsze żyjemy w niewiedzy, gdyż: - nigdy nie wiemy wszystkiego

- wiedza zmienia się nieustannie

- nauczyciel jako uczący się dorosły

Potoczne (wybrane) przekonania na temat uczniów zdolnych

1. Zdolności utożsamiane z nadzwyczajnością lub pilnością
2. Większość ludzi nie ma zdolności
3. Zdolności separowane od pozostałych cech psychiki i kontekstu życia
4. Zdolnościom towarzyszą anomalie w sferze osobowościowej
5. Zdolni są zazwyczaj nieprzystosowani
6. Zdolnym się trzeba urodzić

Trendy współczesnej psychologii: orientacja na integrację

1. Zainteresowanie osobą zdolną funkcjonującą w określonych warunkach.
2. Zainteresowanie zdolnościami z uwzględnieniem wszystkich wyróżników sylwetki psychologicznej.
3. Dowartościowywanie różnorodnych (ogólnych oraz specjalnych) zdolności i uwarunkowań ich rozwoju.
4. Akcentowanie postulatu szerokiej indywidualizacji nauczania (wszyscy uczniowie).

Przykładowe kierunki badań

Zrozumieć człowieka - integracja cech umysłu i osobowości (poza separację)

Koncepcja „cech ze sfery pogranicza” intelektu i osobowości (CIO)

Cechy, które można zaliczyć jednocześnie do każdej z tych sfer. Mayer (1989):

- absorpcja intelektualna
- przyjemność intelektualna
- fobia intelektualna
- postawa utylitarno - pragmatyczna

Absorpcja ...

-pochłonięcie przez problem, całkowite oddanie się wykonywanej aktywności, wyłączenie, wrażenie nieobecności

-w/w nie jest dziwactwem, a specyfiką funkcjonowania

-nie powinno być piętnowane, eliminowane

Spojrzenia integracyjnego ciąg dalszy

Idea inteligencji emocjonalnej - zdolność człowieka do:

-rozpoznawania emocji u siebie i innych

-rozdzielania, nazywania, wyrażania emocji

-wykorzystywania w działaniu – np. we wspomaganie
myślenia

-kontrolowanie i regulowanie emocji

Znaczenie inteligencji emocjonalnej

- inteligencja poznawcza (akademicka) decyduje o pułapie możliwości
- inteligencja emocjonalna o tym, jak dalece zbliżymy się do tego pułapu
- rola IE w budowaniu relacji międzyludzkich
- hipoteza: IE nauczyciela jako współ-wyznacznik sukcesów dydaktycznych

Ciąg dalszy – o różnych obliczach inteligencji

Inteligencja nie jedno ma imię:

- propozycja Howarda Gardnera - koncepcja inteligencji wielorakiej
- propozycja Roberta Sternberga – idea inteligencji sprzyjającej osiągnięciu sukcesu

Poza IQ, czyli o charakterystyce umysłu

- akcentowanie pułapu możliwości, czyli jednostronność ujęć
- w w/w mitologizowanie IQ (rola specyfiki czasów uwypuklających wymiar efektywności działań)
- pomijanie istotnego rysu umysłowości, tj. preferencji poznawczych, czyli predylekcji, upodobań, stylów poznawczych
- styl = tendencja jednostki do ujmowania rzeczywistości, sposobu przetwarzania
- przykłady stylów: abstrakcyjny-konkretny; analityczny-syntetyczny itp.

W sprawie cech osobowości osób zdolnych

Mit osobliwości, dziwności, ekscentryczności

Fakty: dużo większe zróżnicowanie cech osobowości, niż w pozostałej części populacji

Uczeń zdolny w szkole i poza nią!

Zainteresowania, ambicje, plany i wyobrażenia własne

Wyzwania: oczekiwania społeczne rodziny, pedagogów

W/w jako źródło stresu i sposobów radzenia sobie

Jak patrzeć na ucznia zdolnego – potrzeba rozszerzenia perspektywy

- osoba
- rozwijająca się jednostka
- uczeń
- członek rodziny
- członek innych społeczności

Zrezygnować z redukcjonizmu

Trwałość uproszczonej, schematycznej wiedzy o osobach zdolnych

Obecność uniwersalnych mechanizmów!

1. ekonomia poznawcza – dążenie do zmniejszenia liczby informacji

dziś - wielość danych naukowych, różnorodność źródeł, niespójność w zakresie stwierdzeń:
zjawisko stresu informacyjnego (zalew, potop)

2. zmniejszyć stymulację społeczną – wielu uczniów, duża skala problemów

Ciąg dalszy

3. zredukować złożoność - indywidualne różnice w tym zakresie. Istota i przejawy potrzeby poznawczego domknięcia

Postulaty ogólne

Przyjrzyjmy się naszym przekonaniom o uczniach zdolnych, gdyż – jak myślimy, tak działamy!

Stwierdzenie uproszczeń, stereotypów punktem wyjścia w dokonywaniu zmian

Korzyści:

-bliżej człowieka

-bliżej prawdy

-efektywniej

-radośniej

Postulat Franza Monksa

**Potrzebny specjalny „serwis edukacyjny”
w stosunku do uczniów zdolnych**

Sens w/w:

- wiedza i umiejętności dorosłych**
- wiedza uzupełniana, aktualizowana**
- współpraca środowisk**

Dziękuję za uwagę

Konferencja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego